

La recepció de Verdaguer a la ciutat de Girona. *De Caritat a En defensa pròpia*

Esther Fabrellas
(Universitat de Granada)

Preàmbul

Les publicacions que s'han utilitzat per fer aquest petit estudi han estat la *Revista de Gerona* —en la seva edició digital del web Biblioteca Virtual de Premsa Històrica del Ministeri de Cultura—, el *Diario de Gerona*, *La Lucha*, *La Nueva Lucha* i *Lo Geronès* —en la seva versió digitalitzada per l'Ajuntament de Girona i allotjada al web de l'Arxiu Municipal d'aquesta mateixa ciutat. S'ha analitzat el període comprès entre els anys 1884 i 1898.

La *Revista de Gerona* va ser la publicació literària de referència de la Girona finisecular. Escrita pràcticament en castellà i a les seves pàgines hi trobem noms tan rellevants com Pere de Palol, Enric Claudi Girbal o J. Botet i Sisó. Completament subjecte a les directrius de la Renaixença i del catalanisme catòlic era la revista portaveu de la *Asociación Literaria de Gerona*, la promotora del *Certamen Literario*. El *Diario de Gerona de avisos y noticias* va ser un dels diaris més influents de la ciutat. Es va escriure en castellà fins al 1932. La seva tònica era la defensa de la burgesia gironina. Un dels directors més influents va ser Rafael Masó i Pagès. *La Nueva Lucha* era el rival directe de *La Lucha* quan aquest primer va aparèixer per la seva ideologia dinàstica i liberal. Tot i que només va durar uns tres anys va tenir molta importància per la ciutat perquè reproduïa moltes notícies de Barcelona i Madrid. *Lo Geronès*, portava com a subtítol *Setmanari porta-veu del «Centre Catalanista de Gerona y sa comarca»*. La línia editorial de la publicació va ser majoritàriament catalanista, defensor de les Bases de Manresa, va ser la primera manifestació seriosa de catalanisme a Girona.

La presència de Verdaguer a la premsa gironina

Al juny del 1885, a la *Revista de Gerona* trobem la primera notícia relacionada amb Jacint Verdaguer. A la secció de *Notícies* informen de la renúncia del poeta a la canongia de la Catedral de Barcelona. Els redactors de la publicació justifiquen aquest acte a través de la seva dedicació exclusiva a l'estudi i a la vida cristiana. Llegim: «Merece nuestros plácemes este rasgo de modestia del humilde sacerdote vicense que vive retirado y dedicado exclusivamente al estudio y á las prácticas cristianas».¹

Al gener del 1886, a la mateixa revista podem llegir la ressenya de *Canigó* amb el títol *Canigó. Llegendes pirenyca del temps de la Reconquesta per Mossen Jascinto Verdaguer*. Tot l'escrit és un elogi a l'obra de l'escriptor per la deferència que ha tingut envers els catalans de la Catalunya del Nord. A l'article hi trobem una petita introducció, la traducció al castellà d'un article escrit originàriament per Justí Pepratx en francès i un fragment del Cant XI: «Oliba» on es parla de la portalada del Monestir de Ripoll. Tota aquesta ressenya enllaça amb el comunicat de premsa que Jaume Collell va escriure per anunciar la restauració de Santa Maria de Ripoll. D'aquesta manera el poema serveix com a introducció de la notícia posterior.² Amb aquestes dues notícies i el fragment de poesia de Verdaguer, la *Revista de Gerona* s'entronca amb el catalanisme que es forjava en el si del grup de Vic. La ideologia de Collell, amb *La Veu del Montserrat*, no està gens allunyada dels prohoms de la Renaixença gironina que signaven els articles d'aquesta revista. La història concebuda des del punt de vista romàntic, la recuperació dels mites catalans i el conreu de la poesia jocfloral són els punts en comú entre les dues publicacions.

Al gener del 1888 la *Revista de Gerona* publica un dels poemes recollits tres anys abans a *Caritat*. A la publicació gironina el trobem amb el títol de «Castells en l'ayre», en canvi al poemari es publica sota el nom d'«En Comilles».³ Un cop més podem veure que Verdaguer, igual que tants altres escriptors de l'època, abans de

1. *Revista de Gerona*, juny de 1885.

2. *Revista de Gerona*, gener de 1886.

3. *Revista de Gerona*, gener de 1888.

publicar un recull de poesies ja havia donat a conèixer, a través de la premsa, part d'aquesta obra.

Amb motiu de la inauguració de l'Exposició Universal de Barcelona d'aquell mateix any el diari *La Nueva Lucha* publica el poema «Barcelona» a la seva portada. El periòdic el reproduïx íntegrament. Aquest poema el trobem més tard al poemari *Pàtria* publicat aquest mateix any.⁴ Amb aquesta publicació, *La Nueva Lucha*, es presenta com un diari catalanista que recull totes les novetats del territori de parla catalana.

Al març del 1889 la *Revista de Gerona* reproduïx un poema de Verdaguer. En aquesta ocasió els gironins van poder llegir «L'arbre de la vida» recollit deu anys abans a *Idil·lis i cants místics*.⁵ A l'octubre d'aquest mateix any al *Diario de Gerona* surt publicat el poema «Lo filador d'or» que pertany al recull *Barcelonines*. Entre les dues poesies hi trobem dues variants. La primera en el vers vint. En el diari hi llegim «Josefina» en el poemari, en canvi, hi veiem escrit «caputxina». La segona variant la veiem en el vers trenta-sis: en el periòdic podem llegir «que avuy n'ha sortida» i en canvi en el poemari «que al matí n'eixia». Publicar un poema de Verdaguer era símbol de catalanitat. Amb aquest gest, aquestes dues publicacions gironines mostren la seva ideologia.

Un mes després *La Nueva Lucha* recull la notícia de l'organització d'un regal d'agraïment a Manel Duran. Per ser més fidels reproduïm el fragment que ens ho explica: «para hacer una manifestación de aprecio al distinguido letrado D. Manuel Durán y Bas por los discursos pronunciados recientemente en las Córtes en favor de la legislación catalana». Els altres organitzadors van ser Francesc Romaní i Puigdemogolas, Eusebi Güell, el marquès de Comillas i el mateix Jacint Verdaguer.⁷ Aquesta campanya promoguda des del grup de Vic va ser una de les primeres lluites catalanistes. No és gens d'estranyar, doncs, que els periòdics catalanistes de l'època recollissin aquest fet.

A l'octubre del 1892, la *Revista de Gerona* torna a publicar un poema de Jacint Verdaguer. «Colom» n'és el títol. Aquest el trobem

4. *La Nueva Lucha*, 20/05/1888.

5. *Revista de Gerona*, març de 1889.

6. *Diario de Gerona*, 06/10/1889.

7. *La Nueva Lucha*, 10/04/1889.

publicat a *Montserrat. Llegendari, cançons, odes* sis anys més tard amb força modificacions. Per d'il·lustrar millor les diferències entre els dos pomes els hem recollit en l'article marcant en negreta els canvis detectats:⁸

Colom (*Revista de Gerona*)

Columbus noster est
Lleó XIII

Surt de Gènova'l colom
ab una clau sota l'ala
per obrí y traure del mar,
des del principi tancada,
i robar-li el gran secret,
lo gran secret que s'hi amaga.
Porta una lletra en son bech
de Deu ab una ambaixada
d'aixamplar la creació
dant á Europa una Germana.
Cansat un jorn de volar
en Montserrat se posava
á l'ombra de eixos merlets,
colomar de nostra Pàtria;
diu que entrant al camaril,
la Morenenta li parla:
Vola, vola, blanch colom,
allarga mes la volada,
hi ha una perla al fons del mar,
tú la has de traure á flor d'aygua.
Desde nostre Sinahi
vola als vergers de Granada.
Vista la Reina del cel
va escometre la d'Espanya.
Quant lo misstje ha llegit
lo plor en sos ulls esclata:
—Vola, vola, blanch colom,
jo't seguiré en ta volada,
jo't seguiré en esperit,
puig ab tu vull abraçarla
aqueixa verge de ulls verts

8. *Revista de Gerona*, octubre de 1892.

que't somriu dins la mar blava.
 Al pendre'l vol mar endins,
 desde un turó de la platja,
 tot plorant lo beneheix
 un frare vell de la Ràbida:
 — **Ves, colom revelador,**
 Deu te guía en ta volada
 Passan l'estiu y l'hivern,
 venen las flors de la Pascua,
 l'auraneta ja es aquí,
 lo Colom no torna encara.
 ¿Algun aligot de mar
li haurá donat falconada?
 Si n'hi ha trobat d'aligots
 los batía ab un cop d'ala;
no'l ploreu, Reyna Isabel,
 no'l ploreu, ma dolsa Pàtria,
 que de olivera ab un brot
 ja arriba'l Colom de l'arca.
 De Barcelona en la Seu,
 de Jesucrist á las plantas
 mentre ella fa oració,
 lo colom és de tornada:
 duya un Nou Món en son bech,
 y als peus de Cristo'l posava.

«Colom» a *Montserrat. Llegendari, cançons, odes*
 (extret de les obres completes)

Columbus noster est
 Lleó XIII

Surt de Gènova el Colom
 amb una clau sota l'ala
per obrir la immensa mar,
des del principi tancada,
i robar-li el gran secret,
 lo gran secret que s'hi amaga.
Una lletra en son bec du
 de Déu amb una ambaixada
 d'eixamplar la creació
 dant a Europa una germana;
de cort en cort la llegeix,

pertot li giren la cara,
los uns lo tracten de boig,
de somniador los altres.
 Cansat un jorn de volar,
 en Montserrat se posava,
 a l'ombra d'eixos merlets,
 colomar de nostra pàtria.
 Diu que, entrant al Camaril,
 la Morenenta li parla:
 —Vola, vola, blanc Colom,
 allarga més la volada:
 hi ha una perla al fons del mar,
 tu l'has de treure a flor d'aigua. —
Del verger montserratí
 vola als vergers de Granada:
 vista la Reina del cel,
 va a escometre la d'Espanya,
de cercar un món perdut
fent-li llegir l'ambaixada.
Llegida que l'ha Isabel,
 lo plor en sos ulls esclata:
 —Vola, vola, blanc Colom,
 jo et seguiré en ta volada,
 jo et seguiré en esperit,
 puix amb tu vull abraçar-la
 aqueixa verge d'ulls verds
que et somriu dintre de l'aigua. —
 Al pendre el vol mar endins,
 des d'un turó de la platja,
 tot plorant lo beneeix
 un frare vell de la Ràbida
 —Vola, vola, blanc Colom,
 Déu te guie en ta volada. —
 Passe l'estiu i l'hivern,
 vénen les flors de la Pasqua;
 l'auraneta ja és aquí,
 i el Colom no torna encara.
 ¿D'algun aligot de mar
rebuda haurà falconada?
Si n'ha trobat d'aligots,
 los batia amb un colp d'ala.
 No el ploreu, reina Isabel;
 no el plores, ma dolça pàtria;

que d'olivera amb un brot
ja arriba el Colom de l'Arca.
De Barcelona en la Seu,
de Jesucrist a les plantes,
mentre ella fa oració,
lo colom és de tornada:
duia un Nou Món en son bec,
i als peus de Crist lo posava.

El trenta de gener del 1894 trobem un petit esment a Jacint Verdaguer en un article titulat *Lo que dicen las letras* dins de la secció *Curiosidades* del *Diario de Gerona*. En aquest article l'autor anònim juga amb les inicials dels escriptors del moment per atribuir-los adjectius que descriguin la seva obra, d'aquesta manera d'Emilia Pardo Bazán ens diu: «De la Pardo Bazán, solo se me ocurre que Escribe Prosa Bastante». De Verdaguer n'escriu aquest elogi: «así como del Pdre. Verdaguer hay que decir: Jenio Versificador.»⁹

Al mateix any al vint-i-tres de juny a la secció de notícies regionals del mateix diari podem llegir que Verdaguer està preparant un nou llibre: «El distinguido vate reverendo don Jacinto Verdaguer, [...], dícese que está dando la última mano a una nueva obra que ha de llamar mucho la atención.»¹⁰ Probablement es tracta de l'obra *En defensa pròpia*.

El dia vint-i-tres de juliol el diari *Lo Geronès* reproduïx la següent notícia de *La Renaixensa*: «Lo poema de Mossen Jascinto Verdaguer Lo Somni de Sant Joan, ha sigut traduït en llengua txèque, i en vers, per lo P. Segimón Bonska, de la ordre de Sant Benet y resident a Praga.»¹¹ Amb aquesta notícia podem comprovar les relacions que hi havia entre la publicació barcelonina i la gironina.

Al vint-i-cinc juliol del 1895 al *Diario de Gerona* trobem un elogi a Verdaguer per part de Ramon E. Bassegoda dins de la ressenya que va escriure del llibre de Teodor Baró *Lo poema del Cor*. Bassegoda a l'article exalta la figura de Verdaguer com a poeta i com a home de bona moral. Les seves paraules parlen per si soles: «en el cielo de la poesia moderna, brillarán astros de tan fulgente luz, como

9. *Diario de Gerona*, 30/01/1894.

10. *Diario de Gerona*, 23/06/1894.

11. *Lo Geronès*, 28/07/1894.

Victor Hugo y Lord Byron, Manzoni y Lamartine, Zorrilla y Jacinto Verdaguer.»¹²

El dia 9 d'agost al mateix diari llegim de nou una referència al poeta. A la secció *Noticias Regionales* s'hi esmenten les cartes que Verdaguer enviava a diferents diaris de Barcelona defensant-se així de les acusacions successives que patia. L'autor anònim de la notícia defensa el poeta català.¹³

Just un mes després al *Diario de Gerona* trobem la notícia de la publicació de *En defensa pròpia*. La informació que el diari ens dóna és escassa, només llegim que és un recull d'articles de Verdaguer publicats als diaris *El Noticiero* i *La Publicidad*.¹⁴ A la *Revista de Gerona* al mes d'octubre a la secció *Noticias* també llegim que s'ha publicat *En defensa pròpia*.¹⁵

Finalment a l'últim número de la *Revista de Gerona*, desembre del 1895, veiem esmentat dues vegades el nom de Verdaguer. El primer és en la publicació de la ressenya del llibre *Sant Francesc* editat aquell mateix any. L'advocat i historiador Ernest Moliné i Brasés fa un repàs a les obres més importants relacionades amb aquest sant per arribar així, a una comparació de les obres que esmenta amb la del propi Verdaguer.¹⁶ Després de la ressenya trobem publicats dos poemes recollits en el volum de *Flors del Calvari*. El primer és «Al món» i el segon no porta títol, però sabem que és «Mon Cel».

A finals d'abril del 1897 al *Diario de Gerona* trobem el rumor que Verdaguer ha guanyat la Viola d'Or i Argent pel poema «Tardanía y Bantich».¹⁷ Aquell any el poeta no va obtenir cap premi als Jocs Florals de Barcelona, el guanyador va ser Francesc Matheu amb el poema «Tardanía».

Al vint-i-quatre de juliol en la mateixa publicació llegim la notícia de la publicació del poemari *Flors del Calvari*.¹⁸ A la nota de premsa no hi ha cap crítica ni cap consideració més enllà de la mera informació.

Al 1898 *Lo Geronès* publica la crònica d'un encontre amb Verda-

12. *Diario de Gerona*, 25/07/1895.

13. *Diario de Gerona*, 09/08/1895.

14. *Diario de Gerona*, 22/09/1895.

15. *Revista de Gerona*, octubre de 1894.

16. *Revista de Gerona*, desembre de 1895.

17. *Diario de Gerona*, 29/04/1897.

18. *Diario de Gerona*, 24/07/1897.

guer per part d'una colla de gironins a Barcelona. La data que porta és la del Nadal de 1896.¹⁹

Al juliol del 1898 el diari *Lo Geronès* ens informa que han rebut els goigs de Verdaguer que va escriure en honor de la Verge de Montserrat.²⁰ Aquests versos són una mostra més de la campanya que va dur a terme el grup de Vic per mitificar la muntanya i la Verge de Montserrat com a lloc emblemàtic de la cultura catalana.

Finalment el dia de Nadal el diari publica el poema *Jesús infant. Als infants del Rosselló*. Una mostra més de la ideologia de la Renaixença, unint així el Principat amb la Catalunya del Nord.²¹

Conclusió

Com hem pogut comprovar Girona es mantenia al corrent de les últimes notícies relacionades amb el poeta Jacint Verdaguer. Si ve no trobem cap ressenya dels seus llibres trobem un gran seguiment de les últimes novetats editorials. Tampoc hem trobat cap referència a *Caritat*.

Verdaguer, com molts altres escriptors, va utilitzar la premsa escrita per publicar poemes que després seran inclosos en reculls més amplis. Hem trobat, entre d'altres, «Colom».

La visió que Girona tenia de Verdaguer era la típica de la Renaixença. S'utilitzava el poeta com a exemple de pàtria, fe i catalanisme conservador.

No va ser fins a l'arribada dels joves escriptors modernistes que la ciutat va poder rebre a Verdaguer com un autèntic artista.

Bibliografia

CARMANIU, Xavier. *Els Certámens Literaris a Girona (1872-1936)*. Girona: Universitat de Girona, 2000. (Inèdita).

19. *Lo Geronès*, 22/05/1898.

20. *Lo Geronès*, 10/07/1898.

21. *Lo Geronès*, 25/12/1898.

- COSTA I FERNÀNDEZ, Lluís. *Història de la premsa a la ciutat de Girona (1787-1939)*. Girona: Col·lecció de monografies de l'Institut d'Estudis Gironins, Núm. 12. Ajuntament de Girona, Institut d'Estudis Gironins i Diputació de Girona, 1987.
- Jocs Florals de Barcelona*. Barcelona: Estampa «La Renaixensa», 1897.
- RAMISA, Maties. *Els orígens del catalanisme conservador i «La Veu del Montserrat 1878-1900»*. Vic: Eumo Editorial, 1985.
- TORRENT, Joan i TÀSIS, Rafael. *Història de la premsa catalana*. Barcelona: Editorial Bruguera, 1966.
- VERDAGUER, Jacint. *Obres Completes*. Barcelona: Biblioteca Perenne, 1964.